



Sygn. akt V KK 417/14

## **WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 17 marca 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Eugeniusz Wildowicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Józef Dołhy

SSN Kazimierz Klugiewicz

Protokolant Barbara Kobrańska

przy udziale prokuratora Prokuratury Generalnej Lucjana Nowakowskiego,  
w sprawie z wniosku **T. B.**

o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne tymczasowe aresztowanie  
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 17 marca 2015 r.,

kasacji, wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy,

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 19 lutego 2014 r. , utrzymującego w mocy wyrok Sądu Okręgowego w Ś.

z dnia 22 listopada 2013 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i utrzymany nim w mocy wyrok  
Sądu Okręgowego w Ś. i przekazuje sprawę temu Sądowi do  
ponownego rozpoznania.**

### **UZASADNIENIE**

Sąd Okręgowy w Ś., wyrokiem z dnia 22 listopada 2013 r., sygn. akt ...  
347/13, na podstawie art. 552 § 4 k.p.k. oddalił wniosek T. B. o odszkodowanie i  
zadośćuczynienie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie w okresie

od dnia 25 lutego 2012 r. do dnia 6 kwietnia 2012 r. w sprawie ... 317/13 Prokuratury Rejonowej w Z., w której postępowanie karne przeciwko wnioskodawcy o czyny z art. 224 § 2 k.k. i in. zostało, postanowieniem Prokuratora Rejonowego w Z. z dnia 26 marca 2013 r., na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 31 § 1 k.k., umorzone.

Apelację od tego wyroku wniósł pełnomocnik wnioskodawcy, który zaskarżył wyrok w całości i zarzucił mu błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że zastosowany wobec wnioskodawcy areszt tymczasowy nie był niewątpliwie niesłuszny, „pomimo umorzenia postępowania z przyczyn określonych w art. 17 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k. chociaż w świetle całokształtu okoliczności faktycznych zastosowanie tego środka było zbędne”.

Wskazując na powyższe wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie na rzecz wnioskodawcy całości dochodzonego zadośćuczynienia i odszkodowania.

Sąd Apelacyjny, wyrokiem z dnia 19 lutego 2014 r., (... 3/14), zaskarżony wyrok utrzymał w mocy, uznając apelację za oczywiście bezzasadną.

Kasację od powyższego wyroku złożył pełnomocnik wnioskodawcy. Zaskarżył wyrok w całości i zarzucił:

1. „rażące naruszenie prawa, mające istotny wpływ na treść orzeczenia, a polegające na obrazie przepisów prawa procesowego a to art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k. poprzez brak ustosunkowania się przez Sąd Apelacyjny do zarzutów zawartych w apelacji pełnomocnika wnioskodawcy wedle standardów wyznaczonych przez te przepisy i poprzestanie na lakonicznej konkluzji stanowiącej praktycznie powtórzenie argumentacji zawartej w uzasadnieniu do wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 21 sierpnia 2013 roku, sygn. akt ... 234/13, którym rozpoznawano apelację T. B. od wyroku Sądu Okręgowego w Ś. z dnia 20 maja 2013 r., sygn. akt ... 70/12;

2. rażące naruszenie prawa materialnego, mające istotny wpływ na treść orzeczenia, poprzez błędną wykładnię przepisu art. 552 § 4 k.p.k. polegającą na przyjęciu, że zastosowane wobec wnioskodawcy tymczasowe aresztowanie nie było „niewątpliwie niesłuszne”.

W konkluzji kasacji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu I instancji i przekazanie sprawy temu

Sądowi do ponownego rozpoznania.

W pisemnej odpowiedzi na kasację prokurator Prokuratury Apelacyjnej wniósł o oddalenie kasacji jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest zasadna.

Niewątpliwa niesłuszność tymczasowego aresztowania będąca - zgodnie z art. 552 § 4 k.p.k. - podstawą odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa występuje w dwóch różnych sytuacjach procesowych. Po pierwsze, ma miejsce wówczas, gdy tymczasowe aresztowanie zastosowano z naruszeniem przepisów prawa. Po drugie – występuje wówczas, gdy w świetle okoliczności znanych w chwili zastosowania tymczasowego aresztowania może być ono oceniane jako słuszne, niemniej w świetle całokształtu okoliczności sprawy, w szczególności treści końcowego orzeczenia okaże się, że stosowanie tego środka zapobiegawczego było zbędne. Jest tak dlatego, gdyż odpowiedzialność Skarbu Państwa z tego tytułu opiera się na zasadzie ryzyka, co w orzecznictwie ostatecznie zostało przesądzone uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 15 września 1999 r., I KZP 27/99 (OSNKW 1999 z. 11 – 12, poz. 72). Z tego punktu widzenia za niewątpliwie niesłuszne należy uznać także każde tymczasowe aresztowanie oskarżonego, wobec którego postępowanie zostało umorzone.

W wypadku umorzenia postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 31 § 1 k.k., a więc wobec ustalenia, że sprawca w chwili czynu zabronionego był niepoczytalny brak jest bowiem podstaw do przyjęcia, bez względu na stan zdrowia psychicznego oskarżonego w toku postępowania, że zachowaniem swoim, np. przez zatajenie choroby psychicznej, upośledzenia umysłowego, czy innego zakłócenia czynności psychicznych, przyczynił się do zastosowania tymczasowego aresztowania, a za taką oceną przemawiają po prostu właśnie względy słuszności (tak Sąd Najwyższy w powołanej powyżej uchwale z dnia 15 września 1999 r.).

Rację ma skarżąca, że Sąd Apelacyjny rozpoznając apelację pełnomocnika wnioskodawcy, w której zarzucono błędne ustalenie, że tymczasowe aresztowanie nie było niewątpliwie niesłuszne, pomimo umorzenia postępowania, skupił się na analizie tej pierwszej sytuacji, czyli ocenie zasadności tymczasowego

aresztowania. Nie odniósł się zaś w ogóle do słuszności jego stosowania z punktu widzenia końcowego orzeczenia, co jest równoznaczne z rażącym naruszeniem art. 433 § 2 i art. 457 § 3 k.p.k.

Wskazać ponadto należy, że skoro wobec wnioskodawcy środka zabezpieczającego nie orzeczono, nieporozumieniem jest odwoływanie się Sądu odwoławczego (wcześniej Sądu Okręgowego w Ś.) do treści przepisu art. 264 § 3 k.p.k. Podobnie rzecz się ma z powołaniem się na stanowisko Sądu Najwyższego zaprezentowane w postanowieniu z dnia 5 lipca 2012 r., sygn. akt V KK 354/11 (OSNKW 2012, z. 12, poz. 129). Pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w tej sprawie wręcz potwierdza zarzuty kasacji i wskazuje na błędność zaskarżonego wyroku, którym ignorując **ryzyko**, jako zasadę odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa, utrzymano w mocy wyrok oddalający wniosek o odszkodowanie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie wnioskodawcy.

Uchybienie do jakiego doszło w postępowaniu odwoławczym ma charakter rażący i mogło mieć istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku (art. 523 § 1 k.p.k.). Dlatego wyrok ten podlegał uchyleniu. Konieczne było też uchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji, który jest dotknięty tą samą wadą, tj. brak jest w nim rozważań co do słuszności tymczasowego aresztowania z punktu widzenia końcowego orzeczenia i zasady ryzyka.

Sąd Okręgowy w Ś. ponownie rozpoznając wniosek o odszkodowanie i zadośćuczynienie rozważy w pierwszej kolejności, czy przy zastosowaniu tego środka zapobiegawczego doszło do naruszenia prawa procesowego. W wypadku gdy ustalenie w tym przedmiocie będzie negatywne, rozważy konsekwencje umorzenia wobec wnioskodawcy postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 31 § 1 k.k. w aspekcie podstaw odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa z art. 552 § 4 k.p.k. Nie powinno i nie może ująć uwagi tego Sądu, że odpowiedzialność Skarbu Państwa określona w tym przepisie oparta jest – o czym była już mowa - na zasadzie ryzyka, ani też to, że konsekwencje umorzenia postępowania z powodu niepoczytalności sprawcy, są w omawianej tu kwestii identyczne, jak konsekwencje uniewinnienia oskarżonego.

Kierując się powyższym, Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku.

